

MOĞOLCA VE TÜRKÇEDEKİ BENZER SÖZLER ÜZERİNE

SIMILAR MONGOLIAN AND TURKISH WORDS

О ПОХОЖИХ СЛОВАХ В МОНГОЛЬСКОМ И ТУРЕЦКОМ ЯЗЫКАХ

Prof. Dr. Tuncer GÜLENSOY*

Özet

Moğolca ve Türkçe, Ural-Altay Dil Ailesi'nin Altay Kolu'nda yakın akraba iki dildir.

Altay Kolu'nda Mançu-Tunguz, Kore ve Japon dilleri de Moğolca ve Türkçe'ye akrabadır.

Bu yazıda; iki yakın akraba dil olan Moğolca ve Türkçe dillerinin söz hazinesinde yer alan bazı sözcüklerin tarih içindeki kullanış biçimleri ve anlamları üzerinde yapılmış bir çalışma ortaya konmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Moğolca, Türkçe, Ural-Altay Dil Ailesi, Altay Kolu, Söz Hazinesi, Akraba Diller.

Abstract

Mongolian and Turkish are two relative languages in Altai Branch of Ural-Altay Language Family.

In Altai Branch, Manchu-Tungus, Korean and Japanese languages also are relative to Mongolian and Turkish.

In this paper, a piece of work is presented in connection with ways of use and meanings on a historical base, of some of the words included in the vocabulary of Mongolian and Turkish languages.

Key Words: Mongolian, Turkish, Ural-Altai Language Family. Altai Branch, Vocabulary, Relative Languages

Moğolca ve Türkçe “*Ural-Altay Dil Ailesi*”nin “*Altay Kolu*”nda yakın akraba iki dildir. Bu kolda Mançu-Tunguz, Kore ve Japon dilleri de Moğolca ve Türkçe ile akrabadır. Bu akrabalığın dayandığı temellere itiraz eden bazı Avrupalı dilciler varsa da **Prof.**

* Dilbilimci. Türkolog. Erciyes Üniversitesi Emekli Öğretim Üyesi. Ankara/TÜRKİYE

Nicholaus Poppe, Ahmet Temir, Osman Nedim Tuna, Tuncer Gülensoy, Denis Sinor vb gibi pek çok Türkolog, Mongolist ve Altayist dil akrabalığına inanan bilim adamlarıdır.

Bilindiği üzere Türkçenin en eski yazılı belgeleri, Kök Türkler'e ait olup, VIII. Yüzyıldan kalma **Orhun Yazıtları (Abideleri/Anıtları)** adı ile tanıdığımız "**bengü taşlar**"dır. Sayısı altmışın üzerinde olan bu yazıtların dili "eski Türkçe" adı ile bilinir. Kök Türkler'in tarih sahnesinden çekilmesi ile ortaya çıkan başka bir Türk devleti de Uygurlar'dır. Bu Türk kavmi de Kök Türkler gibi uzun yıllar Orta Asya'da hüküm sürmüşler ve yüzlerce yazılı belge bırakmışlardır. Eski Uygurlar'ın papürüs, kâğıt, ipek ve tahtalar üzerine yazdıkları eserler, eski Türkçenin ikinci dönemine ait olup Türkoloji dünyasında "**Uygur Yazmaları**" olarak tanınırlar. Bugün pek çoğu Almanya, Finlandiya, Rusya ve Çin gibi ülkelerin kütüphane ya da müzelerine bulunan bu yazmalar, dil ve kültür malzemesi olarak Kök Türk yazıtlarından farklıdır.

Bu araştırmada iki yakın akraba dilin söz hazinesinde yer alan bazı sözcüklerin tarih içindeki kullanılış biçimleri ve anlamları üzerinde durulmuştur. Böylece Türkçe ile Moğolcanın karşılaştırılması konusunda gençlerimize yol göstermek ve fikir vermektir.

Moğolcaya ilgi duyan genç Türkologların Prof. Dr. Ahmet Temir tarafından Türkçeye tercüme edilen "**Moğolların Gizli Tarihi**" (Ankara 1948, TTK yayını) ile Prof. Dr. Tuncer Gülensoy tarafından Türkçeye tercüme edilen "**Altan Topçı**" (Ankara 2008, Kültür Ajans yayını) adlı eserlerini de okumalarını ve dip notlarında verilen bilgileri okumalarını öneririm. Ayrıca Prof. Dr. Talat Tekin'in üç cilt olarak yayımlanan "**Makaleler**" adlı kitabındaki bilgileri okumalarını tavsiye ederim.

Kısaltmalar:

An.ağl: Anadolu Ağızları

DLT: Divan-ı Lügatit Türk

ET: Eski Türkçe

Grk: Grekçe

Kırg: Kırgız Türkçesi

Krş: Karşılaştı

Kzk: Kazak Türkçesi

OTAL, 1010: Osmanlıca-Türkçesi Ansiklopedik Lügat

Sansk: Sankritçe

Tib: Tibetçe

Trkm: Türkmen Türkçesi

TT: Türkiye Türkçesi

TTK: Türk Tarih Kurumu

Tü: Türkçe

Uyg: Uygur Türkçesi

KÜLTÜR EVRENİ - UNIVERSE OF CULTURE - ВСЕЛЕННАЯ КУЛЬТУРЫ

MOĞOLCA	HALHA MOĞOLCA	ANLAMI	DLT'TEKİ ŞEKLİ	ANLAMI	TÜRK ŞİVELERİNDEKİ ŞEKLİ
tügel		dağıtma, tam, tamam	tükel	tamamen	ET. <u>tükel</u>
tüme(n)	tüm(en)	on bin	tümen	pek çok	TT. tümen
Türüg	Türok	Türk	Türk	Türk	TT. Türk
~türke					
uyla- uylag-a(n)	uylox uyla(n)	ağla- ağlama, inleme	yıgla-	ağlamak	TT. ağla-
uli- ulus	ulix uls	ulu- , inle- insan, millet; devlet, ülke; şehir, eyalet.	--- uluş	--- millet	TT. ulu- TT. ulus
umay ur	--	döl yatağı tümör	---	---	TT. Umay 'ad' TT. ur
urtu urug	urt urag	uzun evlilikle bağlı; cenin	uzun	uzun	TT. uzun
usu(n)	us	su	sub, suw	su	TT. su
ücüm	üzem	üzüm	üzüm	üzüm	TT. üzüm
habırg-a(n)	xavirga	kaburga kemiği; böğür, yan taraf; kanat			TT. kaburga
habırg-a(n) sara	---	hilal	---	---	---
habhag	xavxag	kapak			ET. kapgak
hagan	xān	büyük han			ET. kağan
hayçı(n)	xayç(in)	makas			ET. kayçı
haldag-a halh-a	xalx	penis kalkan, siper, koruyucu, perde, korunma.	---	---	--- TT. kalkan

KÜLTÜR EVRENİ - UNIVERSE OF CULTURE - ВСЕЛЕННАЯ КУЛЬТУРЫ

MOĞOLCA	HALHA MOĞOLCA	ANLAMI	DLT'TEKİ ŞEKLİ	ANLAMI	TÜRK ŞİVELERİNDEKİ ŞEKLİ
[naran-u halha]		güneşlik			
[salkin-u halha]		rüzgarlık			
han-a		nereye? nerede?			TT.'nde *ka ile Kurulmuş soru adlarından yalnız <i>kaç, ka- çar, kaçmıcı</i>
hamig-a	xā	nereye? nerede?			---
~hag-a~xa					---
hamigabi	xānax	nereden? nerenin?, hangi yerin?			---
hamigasi		nereye?			---
~haysi, hagasi, hasi					---
hamug	xamag	tam, bütün; herkes, herşey, hepsi.	kamug	bütün, hep	ET. kamug
hamuga		hepsine, herkeşe; herşeye; heryer			
han	xān	han, hakan.	kağan	hükümdar	TT. kağan, hakan
har-a	xar	kara	kara	kara	TT. kara
haranguy	xaranguy	karanlık; karalık, koyuluk, alaca karanlık, akşam karan-lığı	karangu	karanlık	TT. karanlık
~harangu			---	---	
harahan		kiraz karası, siyahımsı.			TT. kara

KÜLTÜR EVRENİ - UNIVERSE OF CULTURE - ВСЕЛЕННАЯ КУЛЬТУРЫ

MOĞOLCA	HALHA MOĞOLCA	ANLAMI	DLT'TEKİ ŞEKLİ	ANLAMI	TÜRK ŞİVELERİNDEKİ ŞEKLİ
harbisu(n)	xarvisu	kaburga kemiği, pirzola; yaprak damarı; şemsiye teli.	---	---	TT. kaburga
hasag homurga(n)	xomurg	kazak, kırgız. kuşatma, çevreleme eylemi.	---	---	TT. Kazak krş.Tü. omurga
honggur	xongur	kestane rengi at.	konggur	kestane rengi	Tü. konur
honi(n)	xoni	koyun			
[er-e honi(n)]		kısırlaştırılmış koç	---	---	--
honi(n)çin		çoban	---	---	TT. koyuncu
honug		gece için yatacak yer			TT. konuk 'misafir'
honugla- honugurı	xonuri	gecelemek tünek	---	---	TT. konakla- ---
horgulci(n)	xorgulj	kurşun	korguşin	kurşun	krş.Tü.kurşun
gortig	gortig, gortog	pergel; halka, çember daire	---	---	Elaziğ:kortig'çu-kur'
~hortig hotan	xota	şehir, kasaba, köy, duvar, çit; kale, hisar.	---	---	---
huda		kayınpeder			TT. kuda
huygur		Uygur	---	---	TT. Uygur
hulan [=külen]		Asya bozkırlarının vahşi eşiği, kulan.			
hun		kuğu	---	---	---

KÜLTÜR EVRENİ - UNIVERSE OF CULTURE - ВСЕЛЕННАЯ КУЛЬТУРЫ

MOĞOLCA	HALHA MOĞOLCA	ANLAMI	DLT'TEKİ ŞEKLİ	ANLAMI	TÜRK ŞİVELERİNDEKİ ŞEKLİ
hural		toplantı, toplanma, kongre, oturma, meclis			Tü. kurul
hurud		bir çeşit Moğol peyniri.			TT. kurut
husu(n)	xus	huş ağacı			
husur	xusurx	kısır ol-, kıraç ol-, verimsiz ol-			---
hutug		kutsallık , itibar, vakar, asalet; üstünlük, saadet, neşe; kut-sama.	kut	saadet, kut	Tü. kut
hutugtu		kutsal			TT. kut+lu
üde	üd	öğle	ödle	öğle	TT. öğle
üdesi	üdeş	akşam	---	---	---
~üdüsi					
üker	üxer	öküz, inek, büyük	öküz	öküz	TT. öküz
üker mal		sığır	öküz	öküz	tt. ÖKÜZ
üker terge		kağrı	---	---	TT.öküz arabası
[usun üker]		manda	---	---	Tü. <u>su sığırı</u>
ükerçin		sığır çobanı	---	---	---
ükü-	üxex	öl-			---
ükül		ölüm			---
ür-e	ür	tohum, tahıl, meyve, sonuç; ürün; evlat, soy, nesil	---	---	TT. üre, üre-
ücüm	üzem	üzüm, kuru üzüm			TT. <u>üzüm</u>
ücümçi	üzemç	şarap üreticisi			

KÜLTÜR EVRENİ - UNIVERSE OF CULTURE - ВСЕЛЕННАЯ КУЛЬТУРЫ

MOĞOLCA	HALHA MOĞOLCA	ANLAMI	DLT'TEKİ ŞEKLİ	ANLAMI	TÜRK ŞİVELERİNDEKİ ŞEKLİ
cada	zada	büyü kullanarak yağmur yağdırma.			TT. yada
cada çilahu		yağmur yağdırmak için kullanılan büyülu taş			Tü.yada taşı
cadaçı		yağmur yağdıran büyücu			
cagam	zagam	elbisenin yakası			TT.yaka
calbari-	zalvarix	dua et-, ibadet et-, ellerini kavuştur-			TT.yalvar-
calbaril sicim	zalvaril sijim	dua; ibadet ip, sicim, sarma; olta; sebeplerden biri; durum			Kırg. <u>calbar</u> Tü.sicim
sicimçi		ipi çeken kimse			
sicimne	sijimnex	tak-,bağla-			TT. sicimle-
cali	zali	alev,yalaz,ateş,r uh			Tü. <u>yalım</u> ; Kırg. <u>Calın</u>
cargu	zargu	dava			TT. <u>yargı</u>
carguçı	zarguçı	hâkim, avukat, kavgacı, davacı kişi			
cargula- carla-		dava aç- emir ver-, ilân et-, bildir-; sipariş ver-			TT. yargıla- ---

KÜLTÜR EVRENİ - UNIVERSE OF CULTURE - ВСЕЛЕННАЯ КУЛЬТУРЫ

MOĞOLCA	HALHA MOĞOLCA	ANLAMI	DLT'TEKİ ŞEKLİ	ANLAMI	TÜRK ŞİVELERİNDEKİ ŞEKLİ
carlıg	zarlıg	emir, ferman			TT. yarlık; Kırg. Carlık
carlıgla-		emir ver-			
üker mal		sığır			
üker terge		kağrı			
[usun üker]		manda			
ükerçin		sığır çobanı			
ükü-	üxex	öl-			
ükül		ölüm			
ür-e	ür	tohum, tahıl, meyve, sonuç; ürün; evlat, soy, nesil			
ücüm	üzem	üzüm, kuru üzüm			Tü. <u>su sığırı</u>
ücümçi	üzemç	şarap üreticisi			
cada	zada	büyü kullanarak yağmur yağdırma.			Tü. <u>yada</u>
cada çilahu		yağmur yağdırmak için kullanılan büyüülü taş			Tü. <u>yada taşı</u>
cadaçı		byağmur yağdıran büyücü			
cagam	zagam	elbisenin yakası			Tü. <u>yaka</u>
calbari-	zalvarix	dua et-, ibadet et-, ellerini kavuştur-			Tü. <u>yalvar</u>
calbaril	zalvaril	dua; ibadet			Kırg. <u>calbar</u>

KÜLTÜR EVRENİ - UNIVERSE OF CULTURE - ВСЕЛЕННАЯ КУЛЬТУРЫ

MOĞOLCA	HALHA MOĞOLCA	ANLAMI	DLT'TEKİ ŞEKLİ	ANLAMI	TÜRK ŞİVELERİNDEKİ ŞEKLİ
sicim	şijim	ip, sicim, sarma; olta; sebeplerden biri; durum			Tü.sicim
sicimçi		ipi çeken kimse			
sicimne	sijimnex	tak-,bağla-			
cali	zali	alev,yalaz,ateş,r uh			Tü. <u>yalım</u> ; alev Kırğ. <u>calın</u>
cargu	zargu	dava			Tü. <u>yargı</u>
carguçı	zarguçı	hâkim, avukat, kavgacı, davacı kişi			
cargula-		dava aç-			
carla-		emir ver-, ilân et-, bildir-; sipariş ver-			
carlıg	zarlıg	emir,ferman			Tü. <u>yarlık</u> ; Kırğ. <u>carlık</u>
carlıgla-		emir ver-			
carım	zarım	yarım			TT. yarım
carımdug		yarım, tamamlanmamış			
carımla-		bir şeyin yarısını yap-			
carım-a	zarın	iri taneli kum; kepek; harika yemek			
casa-	zasax	sıraya koy-,düzenle,tamir et-iğdiş et-;süsle-			

KÜLTÜR EVRENİ - UNIVERSE OF CULTURE - ВСЕЛЕННАЯ КУЛЬТУРЫ

MOĞOLCA	HALHA MOĞOLCA	ANLAMI	DLT'TEKİ ŞEKLİ	ANLAMI	TÜRK ŞİVELERİNDEKİ ŞEKLİ
casamal		düzeltilmiş,tamir edilmiş,iğdiş edilmiş			
casamcıl		ıslah, reform			
casag	zasag	kanun,hükümet,yönetim;güç,politik yapı-			TT. yasa
casagçi		tamir eden,düzelten kişi,hakim,yönetici			TT. yasacı
casagla-casagul		yönet-ha-kim,hakem;arab ulu-cu;nöbetçi,muhafız			TT. yasakla-
casal	zasal	evli bir kadının saç,süs ya da başka bir süs;terapatik tedavi			TT. yasal 'kanunî'
cah-a	zax	1-) kenar, kıyı, yan; böğür; yaka 2-) yaşlı, ihtiyar; iki kişinin yaşça daha büyüğü (genellikle <i>ah-a</i> ile beraber kullanılır)			TT. yaka
çag-a		küçük çocuk			An.ağl. çaga
cahan~cagahan	zaxan	küçük demek			
caca	zaca	engel, çit, korkuluk			

KÜLTÜR EVRENİ - UNIVERSE OF CULTURE - ВСЕЛЕННАЯ КУЛЬТУРЫ

MOĞOLCA	HALHA MOĞOLCA	ANLAMI	DLT'TEKİ ŞEKLİ	ANLAMI	TÜRK ŞİVELERİNDEKİ ŞEKLİ
cebe	zeve	ok ya da mızrak başı			TT. <u>cebe</u> ; Kırg. <u>Cebe</u>
cepseg		silah, silahlı			
Ceger-e(n)	zeger	antilop			TT. <u>ceren</u>
cele	zele	hayvanların bağlandığı yerde uzanan ip; bıyık, asma veya sarmaşık filizi.			TT. <u>yele</u>
cer	zer	silah(lar)			
cerlig	zerlig	vaşî, doğada yetişen ya da yaşayan; savaşçı			
ces	zes	bakır			
cıba~cıva	ziva	yeniden doğ-			Kırg. <u>Ces</u>
cilbile-	zilvilex	aldat-, kandır-, cezbet-			TT. <u>cilve</u> ; <u>cilve</u> Yapmak
cıl	zil	yıl			TT. <u>yıl</u>
cılapçı	zilavçı	küçük çaydanlık, tencere, kâse, tas			Uyg. <u>cılapçın</u>
çim [çim kerem]	zim	çimen, çim kerpiç			TT. <u>çim</u>
cimis	zimis	meyve, hurma			TT. <u>yemiş</u>
cimisle-		meyve ver-			
cimislig		meyve bahçesi			TT. <u>yemişlik</u>
cimistü		meyvalı			TT. <u>yemişli</u>
cırgalang		mutluluk, neşe, başarı, saadet			Cırkalan "Kayseri" de köy adı

KÜLTÜR EVRENİ - UNIVERSE OF CULTURE - ВСЕЛЕННАЯ КУЛЬТУРЫ

MOĞOLCA	HALHA MOĞOLCA	ANLAMI	DLT'TEKİ ŞEKLİ	ANLAMI	TÜRK ŞİVELERİNDEKİ ŞEKLİ
cirüke(n)		kalp, yürek			TT. yürek
cicig	zicig	küçük, minyatür			An.ağl. cücük
cüyl-	züylx	traş ol- (saç); yün kırp-			An.ağl. yülü-
aba	av	av	ab/aw/av		TT. av
abaçın	avāçin	avcı			TT. avcı
adam		adım, yürüyüş; hızlı			TT. adım
ag-a	agā	bayan, hanım			Hanımağa
ay!		ünlem			Ay
ayl		aile, ev halkı			Kırg. Ayıl
aylçı(n)	aylç(in)	konuk			
aymag		oymak, boy, kabile			TT. oymak
ayrag		kımız			TT. ayran
ayag-a(n)	ayaga(n)	çanak, kâse			Tü. ayak 'kadeh'
al		kırmızı, al	al	al renk	TT. al
alag		ala, alaca	ala	ala,alaca	TT. ala, alaca
alagçı(n)	alagç(in)	çok renkli			TT. alacalı
alim-a	alim	elma	almıla	elma	Oğuz: <u>alma</u>
alta(n)	alt(an)	altın	altun		
altay		altay dağları			
anda	and	kan kardeşi	and	ant, yemin	Yak: andagar, andagan; TT. and
araki(n)	arhi(n)	alkollü içki			TT. rakı
aral		ada, yarımada, çöl			TT. ada

KÜLTÜR EVRENİ - UNIVERSE OF CULTURE - ВСЕЛЕННАЯ КУЛЬТУРЫ

MOĞOLCA	HALHA MOĞOLCA	ANLAMI	DLT'TEKİ ŞEKLİ	ANLAMI	TÜRK ŞİVELERİNDEKİ ŞEKLİ
arbay	arvay	arpa	arpa, arpaçan	arpa, arpaya benzer, başağı bulunmayan, tanesi olmayan bitki	TT. arpa
arça	arş	ardıç			TT. ardıç
arig	arig	temiz, saf, berak	arığ	temiz	TT. arı
arigun arsalan~ arslan		temizlik arslan	arslan	arslan	TT. aslan, arslan
ah-a asıg	ah aşıg	ağa, ağabey kâr, kazanç; çıklar, fayda	asıg	fayda, kazanç, kâr	TT. ağa
bagatur	bâtar	kahraman, cesur, yiğit, yürekli, kuvvetli			TT. bahadır, batur
bagça	bagş	salkım, demet, paket, bohça, yığın	bag	bağ, düğüm, bağlanacak ip	TT. bağ
bagsi	bagş	öğretmen, eğitmen			TT. Bahşılı 'yer adı'
bal balçığ	bal	nektar, özsu batak, çamur	bal balçık	bal cıvık çamur	Çağ: palçık; TTi. balçık
balgad	balgas	şehir, kasaba; yıkıntılar			TT. Balgat 'yer adı'
balta		balta	balda	balta	Tü balta, paltu

KÜLTÜR EVRENİ - UNIVERSE OF CULTURE - ВСЕЛЕННАЯ КУЛЬТУРЫ

MOĞOLCA	HALHA MOĞOLCA	ANLAMI	DLT'TEKİ ŞEKLİ	ANLAMI	TÜRK ŞİVELERİNDEKİ ŞEKLİ
byan bayar		zenginlik, bolluk neşe, mutluluk, haz, zevk, bay- ram	bay	zengin	TT. bay, bayan TT. Bayar 'soy adı'
bah-a baca beçi(n)	bah baz meç(in)~ biç(in)	kurbağa bacanak maymun < soğd.	baka biçin	kurbağa maymun	An.ağl. baka TT. bacanak
beki	bah	güçlü, sıkı, sağlam, sert, katı, gürbüz, iri yarı, güçlü bel	bek	kavi, pek sağlam, sık	TT. pek, berk
bel beleg		bel hediye	bél belék	bel armağan	~bölek, pelek, belex
berke besereg	berh besreg	güç, zor melez, kırma, karışık	berke	kamçı	TT.Berke 'erkek adı' An.ağl. beserek
biçi- biçig		yaz- kitabe, belge, not, vesika, el yazısı	biti- biçig	yaz and, söz- leşme	TT. bitik ~ baçig, biçgas
belen belge	beleg	hazır işaret, alamet, belirti, iz	belgü	alâmet, nişan im, belge	TT. Belen 'yer adı' TT. belge
bilegüde- bilegü ~bileü ~bilegür	bilüdeh bilü ~ bilür	bile- bileği taşı	bile- bilegü	bilemek bileği	TT. bile- ~ bilev, bileü, bilei, bilevü
bilig	bileg	akıl, zihin, bilgi, bilim			TT. bellek

KÜLTÜR EVRENİ - UNIVERSE OF CULTURE - ВСЕЛЕННАЯ КУЛЬТУРЫ

MOĞOLCA	HALHA MOĞOLCA	ANLAMI	DLT'TEKİ ŞEKLİ	ANLAMI	TÜRK ŞİVELERİNDEKİ ŞEKLİ
bilüçüz ~bileçüg ~biliçeg ~bilisüg ~bilüçeg ~büleçeg ~bülüçeg	biyaljig	yüzük	bilezük	bilezik	TT. bilezik ~ <i>bileyzük</i>
bog	bog	süprüntü, çöp, pislük	bok	bok	TT. <u>bok</u>
bogça ~bogçu	bogş	seyahat çantası	boxtay, boxtuy ~bog	elbise bohçası, bohça	TT. bohça, boğça
boguça	bös	bohça, tomar, demet			TT. bohça
bogu-	böh-	iliştir-, bağla- bohçala-, dola-	bogla-	bohçala- boğla-	TT. bohçala- boğ-
bogursug ~bogurcu	börsog ~börsog	ekmek, hamur işi	bağırsak	bağırsak	Trkm.: bavursak; Kırg. boorsuk
bol-	bolox	ol-, değış-, vuku kul-	bol-	ol-	TT. ol-; Kırg. bol- kul-
boru	bor	boz, gri, kır	boz	boz renk	TT. boz
borug-a(n)	borō(n)	yağmur			TT. boran
bosug-a	bosgo	kapı eşiği			Kırg. bosuga
botugu(n) ~botug-a	botgo	deve yavrusu	botu, botuk	deve yav- rusu	An.ağl. botuk
böke		1) Kuvvetli, sağlam, sert, pek; güçlü, dinç 2)pehlivan	büke	ejderha, yılan	
bös		bez, keten, pa- muk	böz	bez	TT. bez
böcün	böjin	tavşan yavrusu			
budu-	budax	boya-	bodu-	boya-	TT. boya-

KÜLTÜR EVRENİ - UNIVERSE OF CULTURE - ВСЕЛЕННАЯ КУЛЬТУРЫ

MOĞOLCA	HALHA MOĞOLCA	ANLAMI	DLT'TEKİ ŞEKLİ	ANLAMI	TÜRK ŞİVELERİNDEKİ ŞEKLİ
budug	budag	boya, renk	bodug, booug	renk; boya	TT. boya
budugçi		boyacı, ressam			TT. boyacı
bugu	buga	erkek geyik			An.ağl. buğu
buguday ~buuday	būday	buğday	bugday, budgay	buğday	TT. buğday
bugur-a	būr	erkek deve	bogra	deve aygırı	TT. buğra
bulag		1) pınar, kaynak 2) benekli, alaca			An.ağl. bulak
burçag	būrçag	burçak, bezelye, fasulye	burçak	burçak	TT. burçak
buruntag	buruntag	yular, devenin ağzına bağlanan ip	burunduk	yular, burunduruk	An.ağl. burunduruk
buh-a	buh	boğa	boka	boğa	TT. boğa
büdüne	büdne	bıldırcın			An.ağl. bödene
bülüg	büleg	bölük, bölüm, grup	bölük	bölük	TT. bölüm
buuca	büz	hamur parçalarına sarılarak buharda pişirilen et ve sebzeler	-	-	TT. puaça, poaça, poğaça
bürgüd	bürged	kartal			Kırg. <u>bürküt</u>
bütün	büten	bütün, tüm	bütün	bütün; doğru, dürüst	TT. bütün
çağ	şag	çağ, zaman, süre			TT. çağ

KÜLTÜR EVRENİ - UNIVERSE OF CULTURE - ВСЕЛЕННАЯ КУЛЬТУРЫ

MOĞOLCA	HALHA MOĞOLCA	ANLAMI	DLT'TEKİ ŞEKLİ	ANLAMI	TÜRK ŞİVELERİNDEKİ ŞEKLİ
çağ-a		Küçük çocuk (eski)			An.ağl. çağa
çaha	şah	bebek			
çay	şay	çay < Çin.ch'a			TT. çay
çayçı	şayç	çay hazırlayan ve sunan kimse			TT. çaycı
çakı-	şaxix	çakmak taşından ateş çıkar-; parla-	çakıl-	ateş çak-	TT. şimşek çak-
çakıldag	şaxıldag	iris			An.ağl. çakıldak
çaklıgan	şaxilgān	1)şimşek, yıldırım 2)elektrik; telgraf			An.ağl. çaklıgan
çakır	şaxir	çok beyaz, ak, ışıklı	çakır	gök gözlü	TT. çakır
çalm-a	şalam	kement, ilmekli ip; ip, sicim			
çang	şan(g)	çan	çeng	zil, çalpara	
çeber	şever	temiz, pak, saf; arı			An.ağl. çiber; Krm. çiber
çeçeg ~çiçig ~seçeg	ceceg	çiçek	çeçek çeçeklen-	çiçek çiçeklen-	TT. çiçek, çiçeklen-
çege		aşık kemiğinin yassı (düz) tarafı			
çeleg= çeleng		tahta kâse	çeling	çini	
çerig ~çirig ~çing	cereg	asker, ordu	çerig	asker; ordu	~ <i>çerik, çeriv, çerü, çeri</i>
çig	çig	yön, yol; doğru-luk	çıgır	dar yol, küçük yol	An.ağl. çığır

KÜLTÜR EVRENİ - UNIVERSE OF CULTURE - ВСЕЛЕННАЯ КУЛЬТУРЫ

MOĞOLCA	HALHA MOĞOLCA	ANLAMI	DLT'TEKİ ŞEKLİ	ANLAMI	TÜRK ŞİVELERİNDEKİ ŞEKLİ
çılbugur ~çılbugur	culbūr	gem veya yulara iliştirilmiş			An.ağl. çılbur
çile-	çilex	rahatsız, hasta ol-, yorgun ol-; usan-, tükenmiş ol-	çile-	yaşart-, ıslat-	TT.çile çek-; çile-
çinggis	çinges	unvan; cengiz			TT. Cengiz
çinu-a	çono(n)	kurt			Tü.soyadı: Börteçine
çiray	caray	yüz, çehre; dış görünüş, görü- nüş, tavır			Tü.soyadı: (Gül) Çiray "millî atlet"
çokımag	coximag	tahta çekiç	çomak	asâ, çomak	TT. <u>çomak</u>
çolman ~çolmun	colmon	çolpan, çoban yıldızı, venüs			TT. çolpan
çöl	col	çöl; ıssız yer			TT. çöl
çüçürgene		bir tür çekirge			TT. çekirge
dalda	dald	gizli, saklı			An.ağl. <u>dulda</u>
dalı	dal	kürek kemiği			
darhan		esnaf, sanatkâr; kutsal, büyük, meşhur			Tü.ad: <u>Tarkan</u>
debter	devter				Tü. <u>defter</u> <Tib. <u>debther</u> , Fars ve Grk.den
debterçi	devterç	arşivci			
dombura	dombor	kopuza benzer kir kalmuk ensturmanı			TT.; Kırg., Kzk. dombura
el=il		uyuşma, anlaş- ma, uyum, müt- tefik	él	il, vilayet	TT. il

KÜLTÜR EVRENİ - UNIVERSE OF CULTURE - ВСЕЛЕННАЯ КУЛЬТУРЫ

MOĞOLCA	HALHA MOĞOLCA	ANLAMI	DLT'TEKİ ŞEKLİ	ANLAMI	TÜRK ŞİVELERİNDEKİ ŞEKLİ
el ulus elçi(n) em	elç(in) em	müttefik elçi, haberci ilâç, çare, ecza; (eski) büyü	em	ilâç	TT. elçi TT. <u>em</u>
emçi erdem	emç	doktur bilgi, bilim; hüner, sanat; akıl iyi (vasıf)	emçi erdem, erøem	eczacı fazilet, edep, terbiye; hüner	~ <u>emsi</u> TT. erdem
erdeni	erdene	hazine, mücev- her, kıymetli taş; kıymetli	erdini	iri inci	< sanskr. radna
er-e erke	er	adam, erkek halk, ayrıcalık; güç, otorite	er erk	erkek kudret, iktidar	TT. er, erkek
erte(n)	ert(en)	eski zaman; eskiden, daha önceden	érte	erte	~irte, erde; TT. er, erken, erte
erteken	ertxen	erken			TT. erken
esen		sağlıklı, sağlığı iyi; rahat	esen	sağ, salim	TT. esen
ecen	ezen	efendi, yönetici, patron	ece, eke, eze	büyük kız kardeş	An.ağl. ece
gudul		küçük su, çay, dere; kanal, su yolu, arık			An.ağl. güdül
ilege-	ilgéh	gönder-, yolla-, sevket-	ilet-	ilet-, gön- der-	krş.Tü. <u>ilet-</u>
ıragu	yarū	melodi, ses; uyum, ahenk	ır, yır	ır, ırlama	krş.Tü. <u>ır/yır</u> ~ Kırg. <u>ır</u>
yanggir	Yangir	kel, dazlak, çıplak; etsiz kemik	yag(1)r, yağırılık, yağırla-	yağır yağırı sağalt-	krş.Tü: <u>yağır</u>

KÜLTÜR EVRENİ - UNIVERSE OF CULTURE - ВСЕЛЕННАЯ КУЛЬТУРЫ

MOĞOLCA	HALHA MOĞOLCA	ANLAMI	DLT'TEKİ ŞEKLİ	ANLAMI	TÜRK ŞİVELERİNDEKİ ŞEKLİ
yeke	Ïx	yüce, büyük, ulu, geniş; daha yaşlı, şahane, görkemli			An.ağl: yeke
kebeg ~kebig	xevæg	kepek	kepek	unda ve başta bulunan kepek	~kebek; TT. kepek
kebeneg		kepenek			TT.kepenek
keregse-	xeregsex	gerekli ol-	kerek	gerek, ihtiyaç, olmalı, yaraşır	TT. gerekse-; gereksin-
kereg	xereg	şey, madde, olay, mesele, olay; uygulama			TT. gerek
keregçegen	xeregşln	gereksinim			TT. gereksinim
kerektey		gerekli	kereklig	gerekli	
keseg	xeseg	bölüm, kısım, dilim, parça; grup; bir an, kısa süre	kesek	kesik, parça	~kisek, kesik, kesük; An.ağl. Keşik
kesü-	xesex	gez-	kez-	gez-	TT. gez-
kırsa	xyars	bozkır tilkisi			An.ağl. karsak
kög	xög	nağme, melodi, ahenk, müzik	kög	şiiirin vezni, aruzu	~kök, küğ, küy; TT. küğ
kögerge	xllrög	körük, akciğer	körük	kuyumcu ve demirci körüğü	TT. körük

KÜLTÜR EVRENİ - UNIVERSE OF CULTURE - ВСЕЛЕННАЯ КУЛЬТУРЫ

MOĞOLCA	HALHA MOĞOLCA	ANLAMI	DLT'TEKİ ŞEKLİ	ANLAMI	TÜRK ŞİVELERİNDEKİ ŞEKLİ
[tulum kögürge]		hayvan derisinden yapılan körtük			
köke	xöx	mavi, gök mavisi; yeşil; kül rengi, kurt	kök	gök rengi, lâcivert	TT. gök
[köke nohay]		kurt	[kök börü]		TT. bozkurt
kökül	xöxöl	uzun saç, kâkül			TT. kâkül; An.ağl. kekül
küçü(n)	xüçin	güç, gayret, çaba, enerji	küç	kuvvet; güç, zor	TT. güç
küy	xüy	aile, kelim; on evlik küçük köy			TT. <u>köy</u> ; Fars. <u>küy</u>
[törül küy]		aile, aşiret			
küderi	xüder	misk geyiği			TT. güderi
küren-e	Xürne	kokarca, sansar			
küreng	xürne	(koyu) kahverengi			
kürd kikü		aniden patlayıcı bir ses yap-	kürt kürt ye-	birşeyi "kütür kütür" ye	TT. kütür kütür; kütürdet-
kürgen	xürgen	güvey	küoegü	güvey	~küdegü, küde, küye; TT. güvey
mantau	mantū	sıcak ekmek, mantı			< Çin. man-t'ou Tü.mantı
meçi(n)	meç(in)	maymun	biçin	maymun	-
[mergen üge]		ata sözü	-	-	
mingg-a(n)	myang-a(n)	bin	ming	bin	~min; TT. bin
modu(n)	mod(on)	ağaç, orman, ağaçlık	otung	odun	krş. Tü.odun, otun, odung, odın

KÜLTÜR EVRENİ - UNIVERSE OF CULTURE - ВСЕЛЕННАЯ КУЛЬТУРЫ

MOĞOLCA	HALHA MOĞOLCA	ANLAMI	DLT'TEKİ ŞEKLİ	ANLAMI	TÜRK ŞİVELERİNDEKİ ŞEKLİ
[moduçi] [modu(n) odun]	-	marangoz jüpiter	-	-	
modunluk	modlog	sık ağaçlı	otunluk	odunluk	TT. odunluk
mösü(n)	mös(ön)	buz	buz	Buz	
monçug	monşog	atın boynuna veya göğsüne asılan iri ve kırmızı püsküllü süs	monçuk	(aynı)	TT. boncuk. ~monçok, monçuk, munçuk
möngke	mönh	ebedî, sonsuz	menggü	ebedî, sonsuz	~mengü, mengi; TT. bengü, mengi
mören	mörön	büyük ırmak veya göl			TT. müren 'soy adı'
naçı(n)	naç	doğan, şahin	laçın	şahin; yiğit adam	TT. laçın
kög	hög	nağme, melodi, ahenk, müzik	kög	şiiirin vezni, aruzu	~kög, küg, küy
kögerge ~kögürge ~kegürge	hö:rög	1)körüük; akciğer 2)köprü	küvrüg körüük	küs, davul, körüük	TT. körük
nersü(n)	ners	mersin	---		TT. mersin
narın	nariyn	ince, hoş; az, dar, zayıf; keskin (ses), tiz, cırtlak	---		TT. narın
nohay	nohoy	köpek, it	---		-

KÜLTÜR EVRENİ - UNIVERSE OF CULTURE - ВСЕЛЕННАЯ КУЛЬТУРЫ

MOĞOLCA	HALHA MOĞOLCA	ANLAMI	DLT'TEKİ ŞEKLİ	ANLAMI	TÜRK ŞİVELERİNDEKİ ŞEKLİ
nogtu	nog	yular	---		An.ağl. nokta
noyan	noyin	sakip, efendi, prens, bey, başkan, reis, hükümdar	---		TT. Noyan ‘ad’
nökür	nöhör	arkadaş, dost, yoldaş; koca	---		An.ağl. nöker
obur	ovor	görüntü, şekil; tutum, davranış; kibir, gurur	---		TT. obur
obug ~omug	ovog	aile, boy, klan, kabile	oba	oba	TT. oba
obug-a(n)	ovog	yığın, top, küme, öbek; taş yığını			TT. öbek
oy		akıl, bilgi, hafıza			TT. oy
oylg-a(n)	oylgo	girdap, kurgaç	---		-
oyug-a	oyo	dikme, dikiş	---		An.ağl. oyulga-
oyugaçı	oyoç	terzi, kadın terzi	---		
ol-	olox	kal-, al-, ele geçir-, başar-	---		

KÜLTÜR EVRENİ - UNIVERSE OF CULTURE - ВСЕЛЕННАЯ КУЛЬТУРЫ

MOĞOLCA	HALHA MOĞOLCA	ANLAMI	DLT'TEKİ ŞEKLİ	ANLAMI	TÜRK ŞİVELERİNDEKİ ŞEKLİ
olca	olz	bulma, buluş, buluntu; gelir, kazanç; kâr, savaş esiri, ganimet, yağma, çapul	---		TT. olcay
omuruğu(n) ~omuruu	omrū	göğüs kemiği, köprücük kemiği, göğüs	---		TT. <u>omurga</u>
onggun	ongon	şamanizme göre bir eşyada yaşayan ruh, cin, koruyucu ruh; hayalet; saf, kutsal, evliya türbesi; aile mezarlığı; şaman putu; ak saç	---		TT. ongun
ordu(n)	ord	hükümdarın yaşadığı yer, saray	ordu	hakanın oturduğu şehir	TT. ordu
oru	or	yer, yatak; hoşyer, alan; yol, iz, kalıntı, temel	---		An.ağl. orun
orun	oron	yer, bölge, alan, toprak, kara parçası	orun, urun	yer, mekân, mevki	
otaçı(n) ~otuçı(n)	otoç	doktor, hekim	otaçı	hekim, ilaç yapar	Tü. otaçı
öbüg	övög	ibik, tepe, sorğuç, perçem (kuşlarda)	---		TT. öbek

KÜLTÜR EVRENİ - UNIVERSE OF CULTURE - ВСЕЛЕННАЯ КУЛЬТУРЫ

MOĞOLCA	HALHA MOĞOLCA	ANLAMI	DLT'TEKİ ŞEKLİ	ANLAMI	TÜRK ŞİVELERİNDEKİ ŞEKLİ
öci	øj	pis ve kirli kişi; kaba, saygısız; hain, kinci, kötü niyetli	---		TT., An.ağl. öcü
saçu-	sacax	yay-, yayıl-, saç- serp-, püskürt-	saç-	saç-	TT. saç-
saçug	sacag		saçu	elbise ve mendil saçağı	TT. saçak
[saçuli]	sacal	perçem, püskül, saçak; salkım; deste; başak	saçug neng	saçılmış nesne	
sadun	sadan	tanrılar için çay ya da süt sunma	---	--	ET. Saçı
sadun	sadan	arkadaş; akraba	---	--	Tü. <u>Sadun</u> "kişi adı"
sayn	-	iyi, mükemmel; hoş; maharetli, ehliyetli	---	--	Tü. <u>sayın</u>
sagadag		ok kuburu	---		TT. <u>sadak</u>
sagamal	sāmal	süt veren	---		TT. <u>sağmal</u>
sayhan		iyi görünümlü, hoş, mükemmel, güzel	---		
salkı(n)	salxı(n)	rüzgâr	---		An.ağl. salkın
[serigün salkın]		serin rüzgâr			
samagur ~samnagur	samūr	kaşağı	---		krş Tü. samagur; yer adı: Samagar
sarımsag ~sarımsang		sarımsak	samursak ~sarmusa k	sarımsak	TT. sarımsak, Sarımsak

KÜLTÜR EVRENİ - UNIVERSE OF CULTURE - ВСЕЛЕННАЯ КУЛЬТУРЫ

MOĞOLCA	HALHA MOĞOLCA	ANLAMI	DLT'TEKİ ŞEKLİ	ANLAMI	TÜRK ŞİVELERİNDEKİ ŞEKLİ
sarmay		tüysüz deriden yapılmış ceket ya da palto	---	--	--
sartagul		(ünvan): Buhara'nın antik çağdaki adı	---	--	Tü. Sartagul "yer adı"
sahal		sakal, başak dikenini, kök lifleri	sakal	sakal	TT. sakal
sebeg	seveg	hasır sepet, bambu sandık	---	--	TT. sepet
Seyreg	siyreg	ince, seyrek, aralıklı	---	--	TT. seyrek
Selbi		köşeli direk, kürek; sopa	---	--	krş TT. Selvi
selengge	selenge	selenga nehri	---	--	--
serigün	serün	serin, taze	---		TT. serin
Sigesü(n)	sis(en)	sidik	sidük	sidik	TT. sidik
sigürdegür	şürdür	süpürge	süpürgü	süpürge	TT. süpürge
silü(n)	şöl	et suyu, çorba	---	--	> Tü. şölen; Kırg. Şilen
singhur ~şonghur	şonhor	doğan, şahin	songkur	yırtıcı kuşlardan biri	TT. sungur, songur
sırım	şir	işlenmemiş deri	---	--	TT. sırım
sırug	şurag	değnek, uzun çubuk, direk	sırık, sırık	sırık, çadır direği	TT. sırık
sicim	sijim	sicim, ip, sarma; olta	---	--	TT. sicim

KÜLTÜR EVRENİ - UNIVERSE OF CULTURE - ВСЕЛЕННАЯ КУЛЬТУРЫ

MOĞOLCA	HALHA MOĞOLCA	ANLAMI	DLT'TEKİ ŞEKLİ	ANLAMI	TÜRK ŞİVELERİNDEKİ ŞEKLİ
songgına	songino	soğan	sogan	soğan	TT. soğan
sonu	sono	at sineği	---		An.ağl. suna
sori-	sorix	imtiham et-, yokla-	sor-	sorgu, sor-	TT. sor-, sorgu
sorig-a	sorigo	deneme, imtihan	sorug	sorma, soru, arama	TT. sorgula-
soru-	sorox	yut-, içine çek-, soğur-, em-	sor-	emmek, sor-	TT. sor-; Kırg. sor-
sögüm ~sögem	sü:m	(uzatıldığında) baş parmak ucuyla serçe parmak arasındaki mesafe	---	--	An.ağl.. süyüm
sögümle ~sögümne	sü:nlü:x	karışla ölç-	---	--	--
subay	suvay	yıl boyunca bir tay (ya da dana) doğurmamış dişi hayvan (inek, kısrağ vb)	---	--	Kırg.subay: yavrusuz (hayvanlar hakkında) (KS.II, 667)
sura-		sor-, sorguya çek-, evlenme teklif et-	sor- sura-	sorgu sor-kullan-	TT. sor-
sur-	surax	öğren-, çalış-, alışkın ol-; sor-, soruştur-	sor-	--	Kırg. suroo
surag ~surug		haber, söylenti, bilgi	---	--	--

KÜLTÜR EVRENİ - UNIVERSE OF CULTURE - ВСЕЛЕННАЯ КУЛЬТУРЫ

MOĞOLCA	HALHA MOĞOLCA	ANLAMI	DLT'TEKİ ŞEKLİ	ANLAMI	TÜRK ŞİVELERİNDEKİ ŞEKLİ
surgaçı	surgayç	öğretmen	---	--	--
[surhu biçig]		ders kitabı, el kitabı	--	--	--
sübe	süv	iğnenin gözü; delik; gözenek	---	--	An.ağl. sübe, söbe, süve
süyke ~süykü	süyx, siyx	küpe	---	--	An.ağl. süyke
süke	süh	balta	---	--	An.ağl. süke
sün	sü	süt	süt	süt	
sürüg	süreg	sürü; halk	sürüg	sürü	~sürük, sürü; TT. sürü
[sürügçi]	süregç	çoban	---	--	TT. sürücü
şalbur	şalbar	deri pantolon ya da kalçaya çıkan çizme	---	--	TT. şalvar
şalçıg	--	çamur, sulu çamur	---	--	krş Tü. balçıg
şor	--	tuzlu; tuzu az olan tuzlu bataklık	---	--	An.ağl. şor
tabag	tavag	tabak, tepsi	---	--	Tü. tabak; Kırg. tabak 'tahta çanak'
[tabag silü]	--	çorba	---	--	<Ar.tabak [OTAL, 1010]
tabagla-	tavaglax	bir şeyi tabağa koy-	---	--	--
tag		dağ	tag	dağ	TT. dağ

KÜLTÜR EVRENİ - UNIVERSE OF CULTURE - ВСЕЛЕННАЯ КУЛЬТУРЫ

MOĞOLCA	HALHA MOĞOLCA	ANLAMI	DLT'TEKİ ŞEKLİ	ANLAMI	TÜRK ŞİVELERİNDEKİ ŞEKLİ
tagar	tār	kaba halı; kaba yünden yapılmış ev işi halı, çuval, çanta	tagar	çuval, harar	TT. dağar
tagarçug	tārcag	cep; çanta, ufak çanta	---	--	TT. dağarcık; tagarçık, tagarcuk
tayag		değnek, sopa, baston	tayak	dayak, dayangaç	TT. dayak
takiy-a(n)	taxia	tavuk	takuk ~takagu	horoz, tavuk	ET. Takigu >TT. tavuk
[takiyan-u çeçeg]		horoz ibiği (çiçek); ibik	--	--	--
tal ~tala	Tal	düz arazi, step	---	--	Kırg. talaa
tamaga(n)	tamga	mühür; damga dağlama demiri; as (iskambilde)	tamga	damga	TT. damga
tamaki(n) ~tamiki	tamhiy	tütün	---	--	-- [TT. Tömbeki]
tamır	tamir	vücut gücü, sağlık, enerji; damar	tamur, tamar, tamır	damar	~tamır; TT. Damar
[tamırçı]		atlet	---	--	--
tamu	tam	derin çukur, cehennem	tamu	cehennem	<Sanskrit. <u>tamas</u>
tangsu	tans	çocuklar için şefkat, sevecenlik	--	--	TT. Tansu 'ad'
tanı-	tanix	kil-; ile tanıdık ol-; (birini, bir şeyi) tanımak	tanu-	danış-, söyle-	TT. tanı-
tarbus	tarvas	karpuz	---	---	TT. karpuz

KÜLTÜR EVRENİ - UNIVERSE OF CULTURE - ВСЕЛЕННАЯ КУЛЬТУРЫ

MOĞOLCA	HALHA MOĞOLCA	ANLAMI	DLT'TEKİ ŞEKLİ	ANLAMI	TÜRK ŞİVELERİNDEKİ ŞEKLİ
tarı-	tarix	ek-, dik-, toprağı işle-	tarı-	ekin ek-	TT. tarım
tarıy-a(n) [çağan "] [har-a "]	taria	tahıl; tarla buğday çavdar	--- ---	---	TT. tahıl
tarıyaçı(n)	tariaç	çiftçi, köylü	tarığçı, tarı-daçı	çiftçi, ekinci	TT. tarımcı
tarıyalang	tariala(g)	tarla; tarım	tarığlağ	tarla	TT. tarla
tarılan=tarlan	---	benekli, rengâ- renk; şerit	---	---	TT. Tarlan 'ad'
tarmagur= tarmugur	tarmür	tırmık	tarmak	yırtıcı hayvanla- rın pençesi	TT. tırmık+la-
tasam-a= tasım-a	tasam	tasma, deri kayış; şerit	---	---	TT. tasma
tavar=tabar	tavar	mal, eşya; mülk, menkul mal	tavar, tavar	mal, mülk, eşya	TT. davar
tebsi	tevş	tepsi; yalak	tevsi	tepsi, sofr	TT. tepsi
tebsile-	tevşlex	tepsiye koy-	---	---	---
tegerm-e	tärem	değirmen	teirmen	değirmen	TT. değirmen
tegermeçi(n)		değirmenci	---	---	TT. değirmenci
temege(n)	temä	deve; fil (sat- rañ)	teve, tivi, tevey,teve , teviy tevi	deve	TT. deve
temegeçi(n)		deveci, deve süren	---	---	TT. deveci
temegelçigen- e		yusufçuk	---	---	---
temür	tömör	demir	Temür	demir	~temir; TT. dmir
temürçi(n)	tömörç	demirci, nalbant	temürçi	demirci	TT. demirci
temürlig	tömörlig	demir; metal	---	---	TT. demirli
teng	ten(g)	denge, eşitlik	teng	denk, akran	TT. denk

KÜLTÜR EVRENİ - UNIVERSE OF CULTURE - ВСЕЛЕННАЯ КУЛЬТУРЫ

MOĞOLCA	HALHA MOĞOLCA	ANLAMI	DLT'TEKİ ŞEKLİ	ANLAMI	TÜRK ŞİVELERİNDEKİ ŞEKLİ
tengçe- tengçi-	= tendex	dengele(n)-, eşit ol-	tenger-, tengeş-, tengle-	denkleştir- denkleş-, denk et-	TT. denkleştir-
tenggelig	tengleg	dingil	---	---	TT. dingil
tenggeri ~tngri	tenger	tanrı; cennet; gök yüzü	tengri	tanrı	~tenggiri; TT. Tanrı
tenggis	tenges	deniz, göl	tengiz	deniz	~tengis, teniz, TT. deniz
tenggisçi(n)		denizci	---	---	TT. denizci
terelig ~terlig	terleg	pamuk cübbe	---	---	TT. terlik
tobarag ~tobrag	tovrog	toprak, tuz	toprak, topurgan	toprak	TT. toprak
toloçi	tovç	düğme, uç (me- me ucu, şişe ağzı); kurşun mermi	---	---	---
togmag	har-a togma	ilk akla gelen ve Türlere verilen ad.	---	---	---
togta-	togtox	dur-, istirahat et- karar ver-	---	---	---
toguçağ ~togurçug	tōrçog	çiçeğin tomur- cuğu	---	---	TT. tomurcuk
togusu(n)	tos(on)	toz, zerre	toz	toz	TT. toz
toc	toy	düğün töreni, şölen	toy	ordu kura- ğı	TT. toy
togusha(n)	tosgo(n)	tuğla	---	---	---
tolı(n)	tol, tolin	ayna	---	---	---
[" biçig]		sözlük	---	---	---
tomurçağ	tomorcog	balık ağı; hayvan ağızlığı	---	---	---; TT. tor 'ağ'
torimtay ~torumtay ~turumtay ~turimtay	---	atmacanın erke- ği; ufak yırtıcı kuş	torun	deve yav- rusu	TT. torun TT. Torumtay 'soy adı'

KÜLTÜR EVRENİ - UNIVERSE OF CULTURE - ВСЕЛЕННАЯ КУЛЬТУРЫ

MOĞOLCA	HALHA MOĞOLCA	ANLAMI	DLT'TEKİ ŞEKLİ	ANLAMI	TÜRK ŞİVELERİNDEKİ ŞEKLİ
tortug	tortog	kurum (iş), lamba içi			TT. <u>tortu</u>
torum	torom	ikinci yaşındaki genç deve	torum	deve yavrusu	Krş.Tü. <u>torun</u>
totı	tot	papağan	---	---	< Fars. <u>tūtī</u>
tour	tor	ağ	tor	tuzak, ağ	TT. tor
tohum	tokom	eyer bağlamak, keçe ya da deriden yapılmış eyerlik	tokum ~tugum	kesilen hayvan derisi	~ <u>tugum</u> , <u>tokum</u> "eyer altına koyulan keçe"
töl		yeni doğmuş hayvanlar, hayvan artışı	töl	döl	TT. döl
tölü-	tölöx	öde-	---	---	Kırg.tölemiş, tölegen
tölüge(n)	tölög, tölgö	geçen yılın kuzusu	---	---	---
törü	tör	a)kanun, nizam; güç, rejim; kaide, hükümet, devlet b)şölen, ziyafet, düğün	tör, töre	evin veya odanın en iyi, en önemli yeri, sediri	ET. törü; TT. töre, türe
[hurim törü]		düğün töreni	---	---	---
[ulus törü]		millet, hükümet	---	---	---
törü-	töröx	hür olarak doğmak	törü-	yaratıl-	TT. türe-
tugulg-a(n) ~togulg-a	tugulga	kalay, kurşun	---	---	---
tug	---	bayrak, sancak	tug	tuğ	TT. tuğ
tugçı		bayrak, sancak taşıyıcısı	---	---	TT. tuğcu